

CLIMENT FORNER, EL LÚCID POETA DE L'ULL DE TAÜLL

L'ull de Taüll és el primer volum de l'Obra poètica de Climent Forner. Es preveu l'aparició de dos volums més gràcies als quals posseïrem, completa, l'obra d'aquest veritable capdavanter de la poesia religiosa, a Catalunya.

Després d'un pròleg de Jordi Enjuanes –ben elaborat i molt suggeridor, amb citacions que acompanyen una interpretació personalíssima de l'obra del poeta–, llegim uns «Mots de l'autor», que ens permeten de tenir ja, a la bestreta, un coneixement de l'estructura general del llibre i una referència al contingut dels dos volums que no han vist la llum, encara.

L'Ull de Taüll comença amb «Els únics mots», que recull, íntegres, el poema de la primera edició (1964), amb l'afegit d'alguns altres. En el sonet inicial –molt significatiu–, Climent Forner agermana el poder del poeta –creador d'una nova realitat, a través del llenguatge– amb el poder del sacerdot, que diu les paraules de la Consagració: «Ho creo tot amb la paraula», «Jo visc i moro en aquest mot / que ressucita la natura».

La primera part –Antifonari– és formada per set tankes, amb una invocació que varia, al començament de cada una: Oh Verb, Oh Rel, Oh Llum, etc.

Segueixen els Poemes d'Advent. Hi trobem «la mort lenta del dia», l'Estel brandat «amb tremolosa mà», l'alegria del Nadal, el pessebre de casa...

En el conjunt que duu com a títol «Sots-diaconat», destaca un sonet en alexandrins que, en la meua opinió, traïx una clara influència de Màrius Torres: «Senyor, sóc un infant eternament balbuç».

Una citació de Ramon Llull (Llibre d'Amic e Amat) encapçala la part titulada «Tu», i ens introdueix al clima espiritual d'aquests poemes –que tenen una innegable alenada mística–. Pel tema i pel to popular d'alguns versos, les composicions d'aquesta part ens recorden els «Idil·lis i cants místics» de Jacint Verdaguer.

Hi ha títols ben significatius, com ara «Amor a tothora», «Follia», «Encontre de l'Amat»... Aquest poema comença així: «De dia i nit, Amat rondaire, / t'anava jo cercant en va».

És commovedor, el «Poema del calze». En poesia catalana, no s'ha expressat mai, amb tanta de força i puresa, el deler d'un home jove, que aspira a ésser sacerdot: «En mi vint-i-tres cérvols et delegen voraços».

Característiques remarcables d'aquest poema són els canvis de ritme, la netedat de la rima i el fulgor de les imatges.

Aquest llibre es clou amb tres composicions que duen, com a lema, «Paternitat». Notem l'emoció continguda de la primera: «Al fill que no tindrè mai».

A continuació trobem l'Oratori de Nadal. Són catorze poemes de tema nadalenc –alguns, felicitacions enviades als amics, a les darreries d'any–.

A «Treva nadalenca» hi ha una clara al·lusió a la guerra del Vietnam: «I tornarà a baixar brut de sang el Mekong». En canvi, sorprenem una fina nota d'humor a «Postal de París»: «De Gaulle i tot haurà d'acotar el cap / si vol entrar a la cova».

«Nadal 67» ofereix unes quantes variacions sobre el poema «Nadal», de Joan Salvat-Papasseit. El vers inicial esdevé: «Sento el fred de la nit i la guitarra elèctrica». Un altre, també significatiu, fa: «i ells parlen en silenci i no enyoren demà».

A «Crònica barcelonina» trobem «un cau de Montjuïc», «l'homenet que agafa el "Metro" cada dia a l'Hospitalet», «dos concerts al "Palau" i cabarets de barri»...

«Ho deien els diaris: –Déu ha mort» és interessant, sobretot, des del punt de vista formal. Es tracta d'un sonet, en el qual alternen els versos amb rima consonant i els versos sense rima.

A «Paràbola» ens ve a dir que, en el nostre temps, hem «banalitzat» la festa del Nadal. El poema és una mena d'actualització, desencisada –i desmitificadora–. Parlant de les figures de terrissa, diu: «un sant Josep de pa sucat amb oli, / una Mare de Déu com una bleda, / un nen Jesús com un terròs de sucre».

Una petita obra mestra és «Fragment apòcrif de l'Evangeli de Lluc segons un manuscrit del Qumran que se suposa del segle XX d. de C.». En aquesta composició resplendeixen les millors qualitats de la poesia de Climent Forner: delicadesa profunda, gran imaginació, sàtira benèvola...

L'últim poema de la sèrie («I l'esperança») enllaça el tema

nadalenc amb les darreres inundacions de Catalunya (novembre del 1982).

Ara trobem els poemes que donen títol al volum: *L'Ull de Taüll* (obra guanyadora del II Premi de Poesia Ciutat de Reus). La profunditat del sentiment ens fa pensar en una influència franciscana: «pugen amb mi totes les criatures». D'altra banda, se'ns parla de la insuficiència de la raó: «la ment, ella mateixa innominada, / sense la teva companyia es perd». També ens recorden l'Edat Mitjana, i Francesc d'Assís, els versos següents: «joglar de Déu... desvetllaré l'aurora amb la guitarra», «orat i a l'aire d'una cançó amiga...».

El despreniment de tot, l'oblit de si mateix, es poden relacionar amb la primera via de la mística: «He anat morint a mi de mica en mica / per a renéixer d'Ell en llibertat» (hi ha hagut, doncs, un guany). La idea es repeteix en un altre poema: «Voldria davant teu comparèixer tan nu...».

Aquest oblit fa possible la solidaritat amb els germans: «No vull la pau que canten els ocells... si els meus germans sofreixen: vora d'ells / romanc». L'amor té prioritat sobre la fe: «perquè m'inspiris versos més que no pas fe en Tu... mentre el meu cor al teu amor no es faci estrany».

Hi ha clares referències bíbliques, a l'últim poema («Es plany Joel de dia i nit al cel»). D'altra banda, l'actitud de Joel (i el tot dels versos) estableix un lligam amb el profeta Jonàs, tal com és presentat al poema «Nabí». Ja veurem, més endavant, una altra mostra de la influència carneriana en la poesia de Climent Forner.

El gust per la paradoxa el trobem a diferents composicions de *L'Ull de Taüll*: «poema Tu de mi, poema jo de Tu», «el pa i el vi / tenen gust d'Ell, però també de mi. / He mort per a renéixer en la paraula». A vegades, la paradoxa va unida al joc de paraules: «El Déu company s'amaga rera el vel. / sord a tot bel i a tot condol estrany». El poema «Sol i de dol, debades alço el vol» constitueix, alhora, un clar homenatge a J. V. Foix.

Cal remarcar la presència de quatre poemes amb el vers decasíl·lab accentuat a la quarta, i amb rima interna. La disposició tipogràfica del vers fa evident la pausa. En cada cas, es tracta, en realitat, d'un doble sonet, amb rima perfecta. També crida l'atenció un sonet en alexandrins, i únicament amb dues rimes (la consonància dels quartets es repeteix, doncs, en els tercets).

L'apartat següent es titula «Entre el vestíbul i l'altar». El

sacerdoci és entès com un servei, com un pur lliurament als altres. No hi ha ni una ombra d'autocomplaença. Alguns poemes tenen un títol ben significatiu: «Vells», «Obrers», «Suïcida», «Minaires morts», «L'esmolet», «Fam»...

D'una manera esporàdica, ens arriba un ressò de Joan Maragall. «El mal caçador» el trobem, actualitzat, a «Missa matinal» (títol que, d'altra banda, coincideix, gairebé, amb el primer vers del poema maragallià).

Hom s'adona de la repetició, intencionada, d'alguns mots. Posarem un exemple: «li bota allà al bell peu / la llebre endiastrada» (Maragall), «l la llebre / s'escapa endiastrada entre lladrucs» (Forner).

Hi ha algunes citacions de Josep Carner. La darrera etapa de la poesia carneriana –sòbria, adolorida, continguda– influeix en uns quants poemes d'aquesta part –de to noblement patriòtic, que evita el pamflet–. D'altra banda, el títol d'un poema, «Absolut retorn», és copiat d'un vers de Carner.

El poema «Ara com mai aguantarem el Pi» –dedicat al Pi de les tres branques– ens recorda l'abrandada poesia de Ventura Gassol, visible, sobretot, a «Les tombes flamejants». Fixem-nos en aquests versos: «Si quicia el Pi, que cada llar n'agafi / un esquerdill de teia i que l'encengui».

«Complanta» és un poema inspirat en «La complanta d'En Guillem», de Manuel Milà i Fontanals. Mostra el mateix vers, la mateixa forma estròfica. Escrit arran de la mort de Josep Armengou, fill de Berga, constitueix un homenatge a l'autor de «Justificació de Catalunya». El paral·lelisme, en relació amb el poema de Milà, és evident, ja des del primer vers: «Planyeu-vos, oh vosaltres, els berguedans!».

La composició esmentada abans, «Absolut retorn», és també un homenatge, en aquest cas adreçat al cardenal Vidal i Barraquer. Es tracta d'un poema dividit en cinc parts, cada una de les quals acaba amb aquests versos: «Retorni amb tu la pau al poble, / retorni amb tu la pau».

La darrera part del volum es titula «Vespres de diumenge». Cal remarcar el to intimista dels primers poemes, dedicats a la mort del pare i de la mare.

Una citació del trobador Guillem de Berguedà («Consiros cant e planc e plor») és glossada al llarg de l'auster poema «Plany per la

mort d'Antoni Gelabert», fins i tot amb l'ús «d'aquest insigne vers antic» (l'octosil.lab).

El caire patriòtic de les tankes que duen, com a títol, «Pregària, encara» és, altra vegada un eco de Ventura Gassol. Cal esmentar, solament, un vers: «Fou una pàtria».

El poema «Pietat» transcedeix el marc espacial i temporal d'un fet concret. Comparem el primer vers: «La tarda del divendres hi havia al Calvari...» amb les al·lusions històriques, implícites en aquest altre: «la sang d'Abel a Dallas i al Mekong».

A part de l'hàbil joc de mots del títol, «A fils o fills d'espases i de llàgrimes» és un poema interessant, perquè parla d'un tema difícil –la mort de Crist– i sap esquivar perillosos tòpics. Una breu mostra: «Ah, com es van abatre tots els corbs damunt d'Ell, / amb una fam de segles, / agafat en el ram envescat de la creu!».

«Salm 113» és l'última composició del llibre, i també la més llarga i ambiciosa. Dividida en quatre parts, cada una és una glossa molt lliure d'uns versos del salm. Recull tota la complexitat i les contradiccions de l'experiència sacerdotal; és un poema amb una gran càrrega humana. La increpació a Déu, l'angoixa de la fe, el ritme obsessiu d'una llarga sèrie d'interrogants, creen una tensió espiritual insòlita. Però el neguit, a la fi, s'assossega amb la «presència invisible de l'Amor». Em sembla veure-hi, en aquest poema, la influència de Josep Ma. López-Picó i de Miguel de Unamuno («El Cristo de Velázquez», fins i tot, amb el clar predomini del decasil.lab blanc). La sensualitat d'algunes imatges ens recorda Josep Ma. de Sagarra. Vegem-ne un exemple: «... la masia oberta que acull el vianant / amb orenetes xerricants al ràfec, / amb parra riallera i frescal al llindar / i amb llonganissa temptadora a taula». També podem detectar algunes referències a la poesia popular catalana: «I passa frec a frec, incendiant els aires, / l'esperitat cavall del comte Arnau».

L'Ull de Taüll constitueix, al meu entendre, una bella mostra de la poesia catalana actual, en el seu vessant religiós –un àmbit que alguns crítics no valoren prou–. Finalment, són dignes de lloança l'edició impecable de l'obra i les acurades il·lustracions, al boix, d'Antoni Gelabert.